

LRS Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetui

2019-06-26 Nr. 2019/29

DĖL SENIŪNŲ RINKIMŲ IR KITŲ LYDINČIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ PRIĖMIMO SKUBOS TVARKA

Lietuvos vietos bendruomenių organizacijų sąjungos, vienijančios virš 1400 kaimo bei miesto bendruomenių organizacijų, taryba nuodugniai susipažino su teikiamais LR seniūnų rinkimų įstatymo, LR vietos savivaldos įstatymo Nr.I-533 31 straipsnio pakeitimo įstatymo, LR Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektais, jų aiškinamuoju raštu bei LRS Kanceliarijos Teisės departamento išvadomis dėl LR seniūnų rinkimų įstatymo projekto. Pateiktų dokumentų analizė iškėlė nemažai abejonių ir netgi neigiamų vertinimų:

- Tai būtų esminis pokytis Lietuvos savivaldos sistemoje, tačiau mus neramina siūlymas įteisinti tik vieną savivaldos požymį - tiesioginius seniūnų rinkimus – neišsprendus kitų - savarankiškos seniūnijos kompetencijos ir savarankiško seniūnijų biudžeto formavimo. Pateiktuose įstatymo projektuose akivaizdu, kad tiesiogiai išrinkti seniūnai bus visiškai priklausomi nuo savivaldybių tarybų formuojamų asignavimų seniūnijoms ir bus pilnai atskaitingi savivaldybių taryboms bei savivaldybių administracijoms. Matome esminį prieštaravimą: nepriklausomai išrinktas seniūnas bus visiškai priklausomas nuo savivaldybės politinės ir administracinės valios;
- Tiesioginiai seniūnų rinkimai kirstų ir per paskutiniaisiais metais proteguojamą seniūnaičių instituciją, kuri netektų vienos iš svarbesnių funkcijų – svariai įtakoti seniūnų rinkimus. Mes siūlytume, kad tiesiogiai būtų renkami būtent seniūnaičiai, kurie sudarytų seniūnijos tarybą ir galėtų tapti pirmosios savivaldos pakopos pagrindu;
- LRS Kanceliarijos teisės departamento pastabų gausa (59 pastabos), - dalis iš jų nurodo kai kurių įstatymo projekto straipsnių neatitikimą konstitucinėms nuostatoms, - dar kartą priverčia abejoti dėl įstatymų projektų priėmimo skubos tvarka;
- Didelis darbas (o taip pat ir papildomos išlaidos) laukia rinkimų komisijų, kadangi turėtų būti performuota daugelis apylinkių, nes 80 proc. seniūnijų turi mažiau kaip 5000 gyventojų, t.y. atitinka vieną rinkiminę apylinkę;
- Labai apribojama seniūnų kandidatų pasirinkimo galimybė, nes išsikelti gali tik pats asmuo, arba tik partija gali iškelti kandidatą. Tokiu atveju dalyvavimo rinkimuose nelygiavertės sąlygos: partijų aparatai – prieš pavienius asmenis – rezultatas numanomas – jau pradiniame parašų rinkimo etape vienas asmuo turėtų surinkti 20 proc. seniūnijoje gyvenančių rinkėjų parašų? O kodėl negalėtų

LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

---

kandidatų kelti vietos bendruomenių organizacijos? Seniūnijos lygmenyje turėtų vyrėti ūkiniai administraciniai, o ne partiniai interesai.

Primename, kad mūsų valstybėje, vienintelėje iš sovietinės imperijos išsivadavusioje Baltijos ir Vidurio Europos valstybėje, išliko mažai pakitusi sovietinės okupacijos laikotarpiu suformuota ir griežtai centralizuota administracinė teritorinė struktūra. Visuotinai pripažįstama, kad vietos savivalda gali veiksmingai veikti tada, kai vienam municipalitetui priklauso 5000 gyventojų. Demokratinio pasaulio valstybėse tokia padėtis ir yra (vidurkis 5-10 tūkst. gyventojų). **Lietuva – vienintelė, turinti savivaldos teisę vidutiniškai 61 670 gyventojų!** (Prancūzijoje vidurkis - 1610 gyventojų; Vokietijoje – 5088, Suomijoje – 10323, Danijoje -19 276, Estijoje – 5870; Latvijoje – 4350).

Demokratinėse šalyse vietos savivalda yra ne tik savarankiško jos egzistavimo, bet ir pilietiškumo ugdymo bei demokratinės plėtros pagrindas. Lietuvoje, kaip matome, šis pagrindas yra silpnesnis nei kitose Europos Sąjungos valstybėse. Mūsų šalis išsiskiria ne tik labai stambiomis savivaldybėmis, bet ir tuo, jog **turime tik vieno - subregioninio lygmens savivaldą. Nei vietos, nei regioninės savivaldos Lietuvoje nėra.** Todėl mes stipriai atsiliegame decentralizuodami valdžią ir kurdami pilietinę visuomenę. Dar 2007 m. kovo 14 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 28 buvo parengta Vidinė savivaldybių decentralizacijos koncepcija. Koncepcijos išvadose, beje, nurodoma: “Kadangi valstybės teritorijos administraciniai teritoriniai vienetai, kuriems laiduota vietos savivaldos teisė, yra labai dideli, Lietuvoje iki galo neišnaudotos subsidiarumo principo, numatyto Europos vietos savivaldos chartijoje ir nustatyto Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme, taikymo vietiniu (savivaldybių) lygiu galimybės”.

Kaip visuomenės atsakas į neužbaigtą teritorinę administracinę reformą ir savivaldos vietose stygių, Lietuvoje masiškai ėmė kurtis vietos bendruomenės. Tai vėlgi unikalūs reiškinys Europoje, atkreipęs užsienio mokslininkų dėmesį ir jiems keliantis nuostabą, nes ten puikiausiai visa tai atlieka vietos savivalda. Tačiau vietos bendruomenės neturi tvaraus finansavimo, neišspręsti atstovavimo legitimumo, teritorinės aprepties, teisinio statuso ir kiti klausimai.

Siekiant efektyvaus valstybės valdymo vietos savivaldos lygmeniu, didesnio pilietinės visuomenės įsitraukimo į aktualių problemų sprendimą, bei valstybės demokratizacijos, **siūlome:**

1. Įteisinti savivaldą vietos lygmeniu, tam suteikiant dabar egzistuojančioms seniūnijoms teritorinio administracinio vieneto statusą. Tokia pertvarka neprieštaruja Konstitucijai, kuri nurodo 119 str: ”Savivaldos teisė laiduojama įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniam

LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

vienetams. Ji įgyvendinama per atitinkamas savivaldybių tarybas." Kartu išnagrinėti ES didžiųjų miestų bei sostinių savivaldos modelius ir juos pritaikyti Lietuvoje.

2. Seniūnijų tarybas galėtų sudaryti tiesiogiai pagal vienmandates apylinkes renkami seniūnaičiai. Įteisinant seniūnijų tarybų rinkimus, juos rengti kartu su Savivaldybių tarybų rinkimais. Begalė apklausų ir tyrimų parodė, kad didelė dalis gyventojų nori, kad seniūnijų valdžia (ne šiandieninio statuso seniūnų) būtų renkama, jiems atskaitinga ir turėtų daugiau galių tvarkyti vietos bendruomenių reikalus.

3. Suteikti seniūnijoms realų ekonominį savarankiškumą. Seniūnijos kompetencijoje galėtų būti kai kurios kultūros ir švietimo paslaugos (vaikų darželiai, pradinis mokymas, bibliotekos, kultūros centrai, vietinės reikšmės muziejai, vaikų ir jaunimo užimtumas), kasdienė socialinė rūpyba (vienių senyvo amžiaus žmonių priežiūra, mokinių maitinimas, senelių prieglaudos). Taip pat Lietuvos seniūnijos, kaip komunų valdžia Europos šalyse, galėtų turėti ir teisę disponuoti žeme bei spręsti dėl konkrečių objektų statybų savo teritorijose. Vietos savivaldos įtvirtinimas mažesniuose teritoriniuose vienetuose skatintų šiuo metu "merdinčių" miestelių (tarpukario valsčių centru) ekonominę, kultūrinę bei socialinę plėtrą ir padėtų stabdyti neigiamus demografinius procesus.

4. Sudaryti sąlygas savivaldos institucinių modelių įvairovei, atsižvelgiant į tai, kad mūsų savivaldybės yra labai skirtingos (kaimo vietovių, didžiųjų miestų). Vakarų demokratijose galima aptikti įvairių vietos savivaldos institucinių modelių. Kai kuriose Vakarų Europos šalyse sąmoningai kuriamos institucinio pliuralizmo galimybės. Antai Jungtinėje Karalystėje numatomi šeši instituciniai vietos valdžios sudarymo modeliai - kiekviena savivaldybė gali rinktis tą, kuris jai atrodo tinkamesnis. Diversifikuotas vietos savivaldos institucinis modelis galėtų būti sėkmingai panaudotas ir Lietuvoje. Tai leistų savivaldybėms rinktis tarp tiesiogiai ir netiesiogiai renkamo mero, tarp profesionalių (nuolat dirbančių) ir kompensaciniais pagrindais dirbančių savivaldybės tarybos narių bei įvairių kitų variantų. Tokio pasirinkimo galimybė aktyvintų vietos bendruomenę, nes ji referendumu galėtų apsispręsti, kurio modelio nori, ir, jei pasirinktas modelis jos netenkina, jį pakeisti. Taip pat nacionaliniu mastu būtų galima lyginti vieno ar kito modelio veiksmingumą ir taip sudaryti sąlygas plėtoti ir plisti Lietuvos socialines sąlygas labiausiai atitinkančiam savivaldos modeliui.

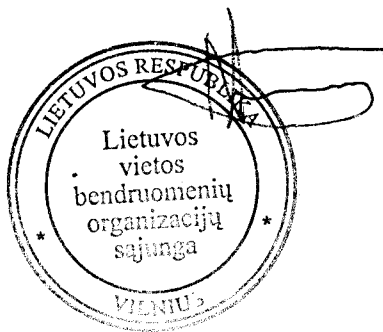
LIETUVOS VIETOS BENDRUOMENIŲ ORGANIZACIJŲ SĄJUNGA

Kodas 302541776, Konstitucijos pr. 3, Vilnius, LT-09301. Tel.+370 698 33829,
el.p.: lvbosajunga@gmail.com. A/s LT74 4010042402929513 AB Luminor bankas

---

Sveikiname norą įteisinti seniūnų rinkimus, bet siūlome neskubėti, tai atlikti tik po to, kai po esminių diskusijų bus apsispręsta dėl antro savivaldos lygmens įteisinimo. Mielai dalyvaudume diskusijose apie vietos savivaldos tobulinimą Lietuvoje.

LVBOS pirmininkas

Ramūnas Navickas